Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

НАПЕРАД!

Беларуская радыкальная тыднёвая часопісь.

Цана асобнага нумару 20 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская 8, кв. 3.

Прыймо інтэрэсантаў ад 9 да 2 гадз. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

Падпіска з дастаўкай да хаты: на 1 год—7 зл., за паўгоду—3 зл. 50 гр., за 3 мес.—2 зл., за 1 мес.—75 гр.

Год 2. Вільня, 17 красавіка 1930 г. №. 15

Узмацняйма культурны фронт!

У меру таго, як у Савецкай Беларусі маскоўскія нацыяналісты, перамяляваныя на-чырвана, узмацняюць свой наступ на беларусаў і ўсялякімі спосабамі стараюцца запыніць магутны рост беларускае культуры, — робіцца з дня на дзень горшым і палажэньне беларускае справы пад Польшчай.

Яно і ясна: бо-ж польскі нацыяналізм мае тую-ж мэту, што і маскоўскі. Бо-ж і польскія нацыяналісты імкнуцца да поўнага зьніштажэньня беларускае нацыянальнасьці і па цёмных закутках з радасьцяй гавораць: бійма беларусаў „у чатыры рукі“, дык супольнымі сіламі хутчэй здолеем іх зьнішчыць!

Дык ня дзіва, што ў урадавых сфэрах эндэцкія ўплывы паралізуюць кожны, найменшы нават крок у кірунку здаваленьня бясспрэчна слушных дамаганьняў беларускіх масаў — ці то ў галіне культурна-асьветнае працы, ці ў іншых. Ня рухаецца з мейсца справа стварэньня беларускае вучыцельскае сэмінарыі і беларускіх вучыцельскіх курсаў, хаця навет Сойм прызначыў на гэта значныя крэдыты. Перад нашымі гімназіямі, якія пасьля дзесяцігадовае барацьбы за свой быт урэшце акрэплі і здабылі для сябе (хоць і ня ўсе яшчэ!) урадавыя правы, —паўстае новая пагроза: пагроза няпрызнаньня ўладамі правоў старых, заслужоных беларускіх пэдагогаў на выкладаньне ў школах, што раўназначна з ліквідацыяй нашых гімназіяў. А справа звальненьня з турмы грамадаўскіх паслоў, якая — пасьля апраўдальных прыгавораў над пасламі-беларускімі Шапелем і Сабалеўскім ды над нямецкім паслом Уліцам, пасьля на-сьмех малога прысуду паслу Галавачу, арыштаванаму разам з грамадаўцамі і абвінавачанаму ў тых-жа, што і яны, „праступках“, — становіцца абсалютна няўхільнай, — справа гэтая ўсё стаіць на мёртвым пункце, як цяжкі дакор сумленьню польскае дэмакратыі...

Прычыны гэтага для нас зусім зразумелыя. І, разумеючы іх, мы тым балей мусім арганізоўваць свае сілы дзеля самаабароны.

Мы мусім выяўляць усімі спосабамі сваю здольнасьць да жыцьця, гуртуючы ўсе нашы жывыя, здольныя да чыннае працы сілы пры існуючых грамадзкіх культурна-асьветных арганізацыях і ўстановах (бо партыяў палітычных, якія маглі-б пакіраваць масамі ў іх змаганьні за свой нацыянальны быт, у нас — пасьля разгрому Грамады — няма!), творачы адумысныя новыя арганізацыі і ўстановы, разьвіваючы нанова акцыю школьных дэклярацыяў, зусім закіненую Таварыствам Беларускае Школы ад часу апанаваньня яе ведамымі палітыканамі. Мы мусім падаваць свой голас усюды і пры кожнай нагодзе, калі можна перад усім сьветам паказаць, што жыве Беларускі Народ і хоча жыць!

„Барацьба паняволенага народу за свой нацыянальны быт ня можа абмежыцца адной толькі нэгацыяй, гэта знача — запярэчаньнем у адносінах да чужацкае ўлады: яно мусіць быць адначасна творчым, мусіць адначасна тварыць непарушныя, нязьнішчальныя культурныя факты, на якіх грунтуецца самы нацыянальны быт народу. І наш народ, змагаючыся за сваю лепшую будучыню, ня можа абмежыцца выключна палітыкай, а мусіць будаваць яшчэ сваю нацыянальную культуру, узгадоўваць нацыянальна сьвядомую інтэлігенцыю, усьведамляць усебакова працоўныя масы. Ахвотнікаў да палітыкі ў нас хватае, мо' аж зашмат! Але да культурнае творчае працы ня толькі ахвота патрэбна, але і здольнасьць, уменьне працаваць і тварыць. Наш культурны фронт вымагае найвялікшае нашае ўвагі, найвялікшых высілкаў. І іменна на гэты фронт у цяперашнім палітычным палажэньні мусяць быць кінены нашы найлепшыя сілы.

На прысуд сьмерці мы адкажам узмоцненым жыцьцём!

Сьмерць Алёіза Іраска.

Пасьля радаснага дня сёмага сакавіка, калі ўся чэхаславацкая рэспубліка цешылася з свайго прэзыдэнта, хваля смутку заліла ўсе сэрцы, пакрыўшы жалобаю ўсе voblікі. 12 сакавіка нараніцы памёр бацька чэхаславацкае незалежнасьці, найвялікшы чэскі пісьменьнік, А. Ірасэк. Т. Масарык і А. Ірасэк—дзьве найпапулярнейшыя ў народных масах Чэхаславаччыны асобы. 7-га сакавіка прыйшла ў Прагу вітаць Т. Масарыка ўся рэспубліка; на хаўтуры А. Іраска прыйшла таксама ўся. Цела нябошчыка спалілі ў пражскім крэматорыі 16-га сакавіка, у нядзелю, а попел адвязьлі ў роднае нябошчыкавае мястэчка, Гронов.

Значэньне і сіла А. Іраска месьціцца ў ягоным літэратурным дзеле: ягоныя повесьці і раманы—гэта біблія чэскае гісторыі. На Іраскавай літэратурнай працы выгадаваліся апошнія пакаленьні народу, Іраскава кніга ёсьць штодзённым хлебам чэскае моладзі. Цяжка знайсьці папулярнейшага ў народзе пісьменніка, чым быў нябошчык. Папулярнасьць і літэратурную працу А. Іраска можна было-б параўняць з папулярнасьцяю і працаю слаўнага ў Польшчы Г. Сенкевіча: мотывы мінуўшчыны іх моцна зьвязываюць. Але спосаб апрацаваньня матываў крыху іх розьніць: у Іраска менш „штучна-чэскага перцу“, а больш гістарычнай справядлівасьці,—у Сенкевіча „польскі перац“ перамог. Ірасэк страшэнна ўпорна і цяжка працаваў над кожнай сваей кнігай перад усім з боку гістарычнага. У Іраска не-гістарычнага амаль зусім няма.

Нашым маладым пісьменьнікам, якія цікавяцца беларускімі гістарычнымі матывамі, літэратурная спадчына Іраска можа паслужыць клясычным вучыцелем: як трэба апрацовываць гістарычныя матывы.

Ірасэк чытаецца вельмі міла і лёгка.

Прага. Фр. Грышкевіч.

З Радавае Беларусі

Перавыбары ў сельсаветы.

Стараючыся правясьці ў жыцьцё правакацыйную палітыку Сталіна адносна да сялянскіх масаў, якіх гвалтам пачалі заганяць у „калектыўныя гаспадаркі“, існуючыя ў дадатку толькі на паперы,—Камуністычная Партыя загадала зрабіць перавыбары Сельскіх Саветаў, каб выкарыстаць гэтыя органы самаўраду, абсадзіўшы партыйнымі людзьмі. Але—вынікі перавыбараў аказаліся зусім не па мысьлі партыі. Вось частковыя вынікі іх на 7 сакавіка с. г. паводле „Сав. Беларусі“:

У 49 сельсаветах БССР выбраны ўсяго 2,672 сябры, у тым ліку:

камуністаў . . . . . . 280 (або 10,5%)
камсамольцаў . . . . 209 (або 7,8%).

Характэрна, што ў папярэднім складзе сельсаветаў камсамольцаў было 8,3%, цяпер-жа лічба іх значна зьменшылася.

Па сацыяльнаму палажэньню выбраныя дзеляцца:

рабочых, с.-г. рабочых і батракоў . 202
сялян, звольн. ад с.-г. падатку . . 1.259
плацячых падатак без прац. дадатку 1.058
„ „ з дадаткам . . 7
саматужнікаў, служачых і інш. . . 146

Відаць, перамога сялянства не здаволіла партыю, бо перавыбары спынены, і партыя загадала адлажыць іх на пазьнейшы час, калі будзе праведзена спэцыяльная акцыя па арганізацыі „беднякоў“ і батракоў.

Сялянства на выбарах паказала, што ня хоча йсьці пад каманду чужых вёсцы элемэнтаў, прысыланых з мест дзеля правядзеньня калектывізацыі. А як адбываецца, гэная калектывізацыя, паказваюць падаваныя ніжэй вырэзкі з „Савецкае Беларусі“.

„Усеагульнае“ аграмаджаньне.

Пададзім гутарку брыгадзіра К., які працаваў у Лёзьненскім раёне (ў Віцебшчыне). Брыгадзір не бяз гонару апавядае:

— На трэці дзень мы змаглі ахапіць калгасам 10 вёсак. Як толькі скончыліся апошнія сходы і былі абраны праўленьне і рэвізыйная камісія, мы безадкладна распачалі абагульваньне жывёлы: коняў, кароў, авечак, сьвіней, корму, насеньня, інвэнтару, хлявоў і жыльлёвых памяшканьняў. Наогул **абагульвалі ўсё,—радуецца брыгадзір.**

— Праўда працягвае ён, — была невялікая затрымка. Калі справа дайшла да кароў, **бедняікі паднялі вой:**

— Не дамо кароў да вясны. Няма куды іх ставіць. Не дамо!

Але мы трымаліся моцна... Ізноў сходы, ізноў склікаем беднату і **наша ўзяло! — каровы і жыльлёвыя памяшканьні былі абагулены!...**

Што-ж у выніку гэткай „перамогі“ атрымалася? На заўтра з 298 двароў, якія запісаліся ў калгас, **90 аднакароўнікаў падалі заявы аб выхадзе з калгасу па „прычыне нязгоды“.** І зараз беднякі за сваёй нормай—**паўлітра малака ў дзень—праходзяць некальні вёрст у бліжэйшыя вёскі.** („Сав. Бел.“ № 57).

Гвалт і прынука.

У тым-жа нумары „Сав. Бел.“ у карэспандэнцыі з Бабруйшчыны, з Слуцкага раёну, чытаем, як праводзіла тамака калектывізацыю работніцкая брыгада, прысланая з Менску:

„На сходзе, які праводзілі **члены брыгады**, замест таго, каб добра растлумачыць сэнс калектывізацыі, яны пачалі кожнага беднага выклікаць па сьпісу і ставіць пытаньні: „ці пойдзеш у калгас“. Калі некаторыя беднякі адказвалі, што яшчэ сёньня не запішуцца ў калгас, дык тут-жа выносілася пастанова: **выкрэсьліць такіх беднякоў са сьпісаў беднаты, абкласьці індывідуальна.** Для таго, каб падмацаваць сваё галавацяпства, яны прымушалі даваць падпіску аб згодзе з такой „пастановай“. Беднякі запыталіся: што будзе з тымі беднякамі, якія ня пойдуць у калгас? Атрымлівалі адказ: **„вышлюць у Салаўкі“.**

„Каб не адстаць ад сваіх „таварышоў“, каморнік у сваім выказваньні, заявіў сялянам: „заўтра пачынаем мераць зямлю і вось так, хто сёньня не запішацца ў калгас, **зямлі не дамо, а пачнем высяляць хто-б ні быў, бядняк ці серадняк**“. Бедната і серадняікі ўрэшце пачалі на сходзе запісвацца ў калгас, але калі падыйшла справа да абагульваньня рабочай жывёлы, сельск. гаспадарчага інвэнтару, **дык большая частка** беднякоў і сераднякоў ад гэтага адмовілася.

„У выніку гэтага калгас разваліваецца; не абагулены інвэнтар, рабочая жывёла, ня створаны насенныя **фонды**“.

А вось—вынікі сталінаўскае правакацыі, узятыя намі з аднаго толькі нумару „Сав. Бел.“ (№ 64 з 18 сакав.):

Падпал калгасу.

18 сакавіка а 5-й гадзіне падпалены калгас „Новы Шлях“ у Бабруйскім раёне. Падпалам зьнішчаны будынкі з абагуленай маемасьцю і насеньнем.

У агні загінула 12 кароў, 3 коні, сьвіньні і авечкі.

Падпал калгасных гумнаў у Тураве.

Уначы з 12 на 13 сакавіка ў мястэчку Тураве на Мазыршчыне выбухнуў пажар. Пажар пачаўся з гумна сэкрэтара Тураўскага калгасу т. Штукара. Згарэла тры гумны, 2 кані, 3 каровы.

У Тураўскім калгасе 500 двароў. Трэба ахаваць Палесьсе ад пажараў, ад злачыннай рукі клясавага ворага, бо ён ня сьпіць.

Пра гэта сьведчаць хістаньні ўнутры калгасаў Тураўскага раёну і **хваля пажараў (Капаткевічы, Дварэц, Тураў).**

Трэба памятаць, што пажар пачаўся з будынка **актывіста**, сэкрэтара калгасу.

Яшчэ адна ахвяра кулацкага тэрору.

Прэзыдыум Капаткевіцкага раённага выканаўчага камітэту паведамляе аб забойстве гра-

мадзкага працаўніка Мазая Юстына Ігнатавіча—члена райвыканкому і Мазырскага акрвыканкому.

Таварыш Мазай быў забіты ночу з 12 на 13 сакавіка.

Кулакі забіваюць прадстаўнікоў улады.

За апошні час па Старобінскаму раёну, павялічыліся выпадкі забойства партыйных і савецкіх прадстаўнікоў.

8 сакавіка, у час раскулачваньня, кулак вёскі Захарэвічы Чарнышэвіч застрэліў з нагана міліцыянэра — райінструктара саюзу РЗЛ тав. Сьлесарчука, а таксама параніў старога члена партыі тав. Байку.

Разгром Гомельскага Акруговага Камітэту Камуністычнае Партыі.

Наколькі сталінаўская палітыка абурае навет самых камуністаў, паказвае факт, што ўся партыйная арганізацыя ў Гомелі аказалася „спракудзіўшайся", і яе—разагналі. Вось, што піша аб гэтым офіцыёз „Праўда":

„Прыняты рашучыя меры для аздараўленьня Гомельскае арганізацыі і для абнаўленьня Гомельскага партыйнага кіраўніцтва, якое дапусьціла цэлы шэраг буйных апартуністычных памылак.

„Згодна пастановы ЦК і ЦКК Беларусі зьняты з кіраўнічай работы ў Гомелі: сэкратар АК Малаковіч, загадчык агрінструктарскім аддзелам—Вэнда, загадчык культпропам — Куніца, сэкратар парткалегіі—Кліменка, старшыня АКК—Земенка, сэкратар гаррайкому— Ліскоміч, сэкратар Залінейнага райкому — Рак, сэкратар Нова-Беліцкага райкому—Віхаў. Многія з гэтых таварышоў—атрымалі партыйныя спагнаньні. ЦКК абвясьціла вымову ўсяму складу прэзыдыуму АКК. Абвешчана вымова членам камісіі, у тым ліку і члену ЦКК Беларусі—Прусаковай, якая расьследвала справу рабкора Мяжэньнікава. Суровая вымова абвешчана рэдактару газэты „Палеская Праўда"—Рычкову. ЦКК абвясьціла вымову памочніку акруговага пракурора Ліпскаму, паставіла на від акруговаму пракурору Нікольскаму і старшыні акрсуду—Шэйдліну. Абвешчана суровая вымова і зьняты з работы нарсудзьдзя Ліпаў, які судзіў рабкораў Мяжэньнікава і Наркава.

„ЦК і ЦКК Беларусі прынялі шэраг рашучых арганізацыйных мерапрыемстваў, пакіраваных да аздараўленьня Гомельскай арганізацыі і да выпраўленьня допушчаных раней кіраўніцтвам памылак.

„Зараз задача ўсяе Гомельскае партыйнае арганізацыі на аснове рашучай барацьбы з апартунізмам, на аснове разгортваньня самакрытыкі, унутрыпартыйнай дэмакратыі дасягнуць большавіцкіх тэмпаў ва ўсіх галінах сацыялістычнага будаўніцтва".

Рэдакцыя „Праўды" адзначае значную ролю газэты „Зьвязда" ў выпраўленьні памылак, адзначаных ЦК і ЦКК КП(б)Беларусі".

Водгукі „калгаснае" правакацыі.

Самі радавыя газэты сьцьвярджаюць, што сялянства, масава загнанае пад аружным прымусам у „калгасы", цяпер—пасьля ведамага цыркуляру Сталіна, забараніўшага тасаваньне прымусу—таксама масава пакідае „калгасы" і варачаецца ў свае, ужо амаль не зруйнаваныя, вясковыя сялібы. „Известия" пішуць:

„Нарада аб падрыхтаваньні вясеньняй пасеўнай кампаніі пастанавіла, што першым чынам трэба забясьпечыць поўнае выпаўненьне пасеўных плянаў у індывідуальных (сялянска-некалгасных) гаспадарках.

У першую чаргу неабходна своечасна даць гэтым індывідуальным гаспадаркам зямельныя вучасткі, абслужыць бязконныя гаспадаркі цяглавай сілай (трактарамі, коньмі), а найбольш бедным выдаць пазыку на насеньне".

Такім чынам—сама цэнтральная ўлада ўбачыла, што перагон сялянаў на калгасныя гаспадаркі пагражае (як і прадбачылі адразу) поўным правалам пасеўнай кампаніі, ці проста — поўным голадам. Дык і пастанавіла ратаваць палажэньне—вяртаючы сялянам іх уласныя хаты і хутары, а навет даючы ім—„у першую чаргу"—усялякія дапамогі,—каб толькі не пакінулі зямлі неабсеянай.

Палітычнае жыцьцё.

Польшча.

Да дзеяльнасьці новага ўраду.

Ужо больш, як паўмесяца існуе ўрад палк. Слаўка, але, як піша апазыцыйная прэса, ён неяк яшчэ блізу нічым не выявіў сябе.

Праўда, сам прэм.—у ведамай гутарцы, з соймавымі журналістамі—заявіў, што „рысы яго характару"—такія, што ён „ня любіць гутарыць аб сваіх мяркаваньнях, пакуль не падрыхтуе іх да рэалізацыі" (да здзейсьненьня).

Запраўды, за гэты час урадаваньня габінэту п. Слаўка мы чыталі толькі аб тым, што сёньня, ці ўчора адбылося паседжаньне рады міністраў, ці—нарада ў Бэльвэдэры—паміж марш. Пілсудскім і мін. Залескім, або—нарада прэм'ера Слаўка з м. Дзюі і т. д., але які быў іх зьмест, няма ведама. Відаць, усе тыя справы, аб якіх гутарылі на гэтых нарадах, канфэрэнцыях ці аўдыенцыях, яшчэ не падрыхтаваны да рэалізацыі, дык таму п. прэм'ер аб іх сутнасьці грамадзянства паведамляць не лічыў патрэбным.

Толькі 11 красавіка апублікавана, ды й то чамусьці праз „прыватнае" агенства „Іскра", а не праз афіцыяльнае „П. А. Т.", „выясьненьне Рады Міністраў" аб прынятых урадам мерах проці гаспадарчага крызісу. У гэтым выясьненьні ўрад паведамляе грамадзянства аб тым, што—ён мае прадўжаць наагул гаспадарчую палітыку папярэдніх пасьлямаёвых ураду. Урад мае даць падатковыя палёгкі і крэдыты і палепшыць спраўнасьць, адміністрацыйны апарат, што мае падтрымаць усе гаспадарчыя сілы Польшчы, як: сельска-гаспадарчыя прадуцэнты, прамысловцы, гандляры. Асобна і асабліва падчырківае ўрад сваю рупнасьць аб беззработных, якія найбольш цяжка перажываюць гаспадарчы крызіс. Урад абяцае арганізаваць у вельмі шырокім пляне і ахопе публічныя работы па будове новых дамоў, сухаземных і вадзяных шляхоў, чыгунак, мастоў; на гэтыя мэты асыгнуюца вялізарныя сумы у ліку 475 міл. злотых. Абяцае ўрад і памагчымасьці абмяжываць агульныя выдаткі, прадбачаныя ў бюджэце.

Заграніцай.

Канец Лёнданскай Канфэрэнцыі.

Павадыры дэлегацыяў на марской Канфэрэнцыі ў Лёндане пастанавілі скончыць у сярэдзіне гэтага тыдня працу Канфэрэнцыі.

У панядзелак мела адбыцца агульнае паседжаньне Канфэрэнцыі, на якім былі-б падпісаны ўсе пункты асягненага паразуменьня паміж марскімі дзяржавамі і агалошаны публічна.

Гэтыя „пункты" пасьля спэцыяльная камісія праўнікаў і рэчазнаўцаў дакладна сфармулюе — ў форме трактату, ці „паразуменьня". На гэтую працу камісіі дадзены 3 дні.

Пасьля, у чацьвер, мае адбыцца ўжо апошняе паседжаньне Канфэрэнцыі, на якім адбудзецца ўрачыстае падпісаньне ўмовы.

Клясава-буржуазны ўрад у Нямеччыне.

1 красавіка новы канцлер Брюнінг выступіў у Рэйхстагу з урадовай дэклярацыяй, у якой вылажыў вельмі каротка і ясна практычную праграму габінэту на бліжэйшы час. Дэклярацыя кажа, што новы габінэт наагул будзе прадаўжаць палітыку папярэдняга ўраду—як у галіне унутранай таксама і замежнай. Асабліва падчыркнула дэклярацыя добрую волю габінэту выконваць міжнародавыя трактаты і ўмовы. Але спэцыяльна аб надпісанай ужо польска-нямецкай гандлёвай умове, якая яшчэ не зацьверджана Нямеччынай, дэклярацыя ня кажа ні слова.

Дэклярацыя высоўвае асабліва толькі дзьве „ўдарныя" задачы: ўпарадкаваньне фінансаў (быццам заблутаных сацыял-дэмакратычным урадам за два годы яго гаспадараваньня) і правядзеньне ў жыцьцё „аграрнай праграмы", маючай „адратаваць перадусім усходня-прускіх зямляўласьнікаў ад „банкруцтва"... У канцы дэклярацыя двойчы кажа, што габінэт робіць... „апошнюю спробу" супрацоўніцтва з гэтым парлямантам... Калі спроба не ўдасца, тады трэба будзе зьвярнуцца да краю, каб выбраў новы парлямант...

Абедзьве „ўдарныя задачы" габінэту Брюнінга зусім ясна пацьвярджаюць клясава-буржуазны характар новага ўраду. Так званая „Фінансавая рэформа" мае перагледзець усю падатковую сыстэму і ўсю „гаспадарчую палітыку" папярэдняга сацыялістычнага ўраду, і першым чынам звольніць фабрыкантаў і працадаўцаў наагул ад грашовых абавязкаў у галіне сацыяльнай аховы работнікаў. Новы ўрад ставіць сабе выразнай мэтай: „стварыць больш выгадныя для краёвай прамысловасьці варункі, каб яна магла канкураваць таннасьцяй сваіх „тавараў на замежных рынках"... Ведама-ж, што гэтая таннасьць мае быць асягнена коштам работнікаў!... Толькі такім шляхом новы ўрад мае вырашаць і палючую справу беззработных, якое стварыла ўжо ў Нямеччыне галодную, „небясьпечную для сацыяльнага ладу" армію ліком каля трох мільёнаў беззработных.

Другая „ўдарная задача" таксама зусім выразна кажа аб „стабілізацыі сельскай гаспадаркі" ў Нямеччыне ці—прасьцей: аб вялізарных дапамогах з дзяржаўнага скарбу „ўсходнім зямляробам", а ў першую чаргу — абшарнікам — ды ўсё гэта мае быць выпаўнена коштам зьмяншэньня помачы беззработным.

Газэты ўрадавай каліцыі, як і заявы пасобных міністраў, падчырківаюць — неадхільную і рашучую зьмену нямецкае палітыкі ў адносінах да СССР.

Пасьля праграмнай прамовы новага канцлера сацыял-дэмакраты і камуністы ўнясьлі ў парлямант прапазыцыю аб выражэньні габінэту недавер'я. На паседжаньні 3 красавіка парлямант большасьцю 65 галасоў—адкінуў гэтую прапазыцыю. Проці ўраду Брюнінга галасавалі толькі сацыял-дэмакраты, камуністы і так званыя „нацыянал-сацыялісты (?)", ці „гітлераўцы" (крайнія „правыя"). Нямецкія нацыяналісты цалкам галасавалі за ўрад!

Скасаваньне чужых судоў і ўзнаўленьне хатняй вайны ў Кітаі.

Унутры адраджаючагася Кітаю, які ўсьцяж шукае шляхоў і спосабаў дзеля адваяваньня і забясьпечаньня сабе запраўднай незалежнасьці, не спыняюцца шкодныя для ўсяго краю крывавыя спрэчкі і канфлікты паміж пасобнымі генераламі, лічучымі сябе гаспадарамі пасобных частак гэтак вялікай краіны.

Датагож навакол Кітаю ўсьцяж ідзе барацьба паміж глыбака ўгнязьдзіўшыміся на яго тэрыторыі вялікімі імпэрыялістычнымі дзяржавамі сьвету. Дык гэтыя пасобныя „валадыры" краю, якія вядуць паміж сабой усьцяж войны, амаль на заўсёды паддаюцца спакусе—атрымліваюць дапамогу з рук таго ці іншага з гэтых „прыяцеляў" Кітаю, даючы ім гэтак магчымасьць не выпускаць Кітаю з сваей „апекі".

З гэтага пагляду в. характэрна, што новае завастрэньне як-быццам зацішшай ужо хатняй вайны ў Кітаі распачалося ад пачатку новага году, калі кітайскі ўрад фармальна абвясьціў усім дзяржавам—аб скасаваньні так званых „капітуляцыяў", ці чужацкіх „консульскіх судоў" для чужаземцаў, якія ад гэнага часу павінны будуць ужо падлягаць „юрысдыкцыі" агульных кітайскіх судоў і законаў. Усе найбольш заінтарэсаваныя дзяржавы: Англія, Францыя, Амэрыканскія Шпаты і Японія заявілі рашучы пратэст проці „скасаваньня „экстэрыторыяльнасьці" сваіх грамадзян у Кітаі і проці падпарадкаваньня іх жорсткім кітайскім законам і судом.

Дык вось—пасьля гэтага пратэсту—і пачаліся ізноў з усіх бакоў паўстаньні проці Нанкінскага цэнтральнага ўраду, які паставіў сабе мэтай стварыць аб'яднаную і незалежную дзяржаву з пабітага на кавалкі Кітаю. Асабліва завастрэньне адносінаў выклікаў першы выпадак тасаваньня новага парадку ў Кітаі ў канцы студня с. г.—Адзін англійскі афіцэр пераехаў сваім аўтамабілем кітайскага работніка, які ад раны хутка памёр. Справа „дробная", „звычайная", на якую яшчэ нядаўна ніхто навет не зьвярнуў-бы ўвагі ў Кітаі. Найбольш, калі справа, папаўшы ў англійскі консульскі суд, скончылася-б нейкім невялічкім штрафам на карысьць сям'і загубленага работніка. Але цяпер—у новым Кітаі—справа папала інакш. — Англійскі афіцэр зараз-жа быў арыштаваны кітайскімі ўладамі. Праўда — пасьля вялікіх клапотаў англійскага Консула—афіцэр быў звольнены ад арышту, але англійскі Консул паручыўся, што ён стане перад кітайскім судом — па вызаву кітайскай улады.

І вось, у сярэдзіне лютага пачынаецца новая хваля хатняй вайны. Ген. Фэнг — на чале сваей арміі—ідзе на Ханькоў. Да яго далучаецца ген. Шіхью-Ма, які нядаўна быў на-галаву пабіты нанкінскім войскам, але неяк цудам ізноў адрадзіў сваю ваенную сілу. Галава Нанкінскага ўраду Чанг-Кай-Шэк сьпярша пробуе дыплёматычныя спосабы, пасьля „апэлюе да народу", абвяшчаючы паўстаўшых генералаў здраднікамі. А ўрэшце—вядзе на іх усе сілы, якія здолеў сабраць у краі...

Тымчасам у Пэкіне творыцца новы ўрад, які абвяшчае сябе „адзіным законным урадам усяго Кітаю" і—выганяе з места ўсіх прыхільнікаў Нанкінскага ўраду, якія ратуюцца ў чужаземных кварталах Пэкіна і Цяньдзіна. Мукдэнскі ўрад заяўляе нэўтралітэт у гатовай выбухнуць крывавай хатняй вайне між Пэкінам і Нанкінам.

Весткі (з пачатку красавіка), кажуць, што дайшло ўжо да першых крывавых сутычак паміж пэкінскімі і нанкінскімі войскамі. Войска правінцыі Шан-Сі—у лічбе 15.000 — увайшло 29/III у Шантунг, змусіўшы нанкінскае войска да адступленьня. Нанкін зараз-жа кінуў падмогу адступіўшаму атраду. Аднак паўночныя арміі далей пасоўваюцца наперад, наступаючы ў напрамку Нанкіна. Арміі гэтыя занялі ўжо вялізарныя абшары правінцыяў Анго-і і Кіанг-Су.

Чанг-Кай-Шэк прымае ўсе меры, каб прыхіліць дыктатара Манчжурыі, Чанг-Су-Ліанга, на свой бок, прапануючы яму шмат мільёнаў, каб той ззаду ўдэрыў на паўночныя арміі. Але той дыплёматычна чакае, каб высьвятліся, хто дужэйшы—хто пераможа. З другога боку, уплывовыя у Манчжурыі японцы спрытна выкарыстоўваюць цяжкое палажэньне Нанкінскага ўраду, з якім вядуць перагаворы аб заключэньні новага гандлёвага трактату: Японія абяцуе націснуць на Манчжурскі ўрад, каб прыхіліўся на бок Нанкіну, але-ж, ведама, за адпаведныя ўступкі з боку Нанкінскага ўраду на карысьць Японіі...

З другога боку, бальшавікі ўсьцяж трымаюць на граніцы Манчжурыі сваю армію, толькі што пабіўшую кітайцаў у ведамым канфлікце аб Усходня-Кітайскую чыгунку. Гэтая армія яўна мае задачай рабіць націск на Мукдэнскі ўрад, каб не памагаў Чанг-Кай-Шэку (Нанкіну), якога Масква хоча скінуць, падтрымліваючы быццам ген. Фэнга.

Адначасна пачаліся ў радзе буйных прамысловых цэнтраў, як у Шанхаі ды інш., хваляваньні сярод работнікаў і студэнтаў, скіраваныя, як можна думаць, так сама проці Нанкінскага ўраду.

З усяго гэтага відаць, якую страшэнна цяжкую хвіліну іначў перажывае ня толькі Нанкінскі ўрад, але і ўвесь Кітай.

Кароткія навіны.

☸ Вялікую сэнсацыю зрабіла ў польскіх і нямецкіх колах Сілезіі апраўданьне польскім апэляцыйным судом у Катавіцах у галоснай справе ведамага павадыра нямецкага аб'яднаньня на польскім Шлёнску, пасла шлёнскага сойму, Улітца. Як ведама, сам польскі міністар замежных спраў Залескі — яшчэ да судовага прыгавору ў прагрымеўшай гутарцы з міністрам Штрэзэманам, у часе сэсіі рады Лігі Нацыяў у Люгано два гады назад — публічна кляйміў, як злачынцу, д-ра Улітца, якога ўсё нямецкае насяленьне Сілезіі выбрала, як лепшага свайго грамадзяніна, старшынёй сваей нацыянальнай арганізацыі. Цяпер суд—польскі-ж суд, сьцьвярдзіў нявіноўнасьць падсуднага, а тым самым і беспадстаўнасьць закідаў польскага міністра.

☸ Сябра англійскай работніцкай партыі дэпутат Сойму палкоўнік Малён, блізкі асабісты прыяцель міністра замежных спраў Гэндэрсона, прыехаў у Польшчу — „на рэвізію" — цікавячыся палажэньнем справы нацыянальных меншасьцяў. Польская прэса піша, што дэп. Малён цікавіцца галоўным чынам палажэньнем украінцаў у Галіччыне ў сувязі з запросам (інтэрпэляцыяй), якім ён сам падаў у англійскі парлямант. Інтэрпэляцыя датычыць пытаньня, ці выпаўняе Польшча прынятыя на сябе абавязкі аховы правоў нацыянальных меншасьцяў?

Пасол Малён сьпярша прыехаў у Польскую Сілезію, дзе цікавіўся справай нямецкай меншасьці, пасьля прыбыў у Львоў, дзе проста зьвярнуўся да павадыроў „Ундо" (аб'яднаньне ўсіх украінскіх партыяў, за выняткам „камунізуючых" і „полёнофільскіх"). Польская прэса падчырківае, што дэп. Малён нікому з уладаў не зрабіў ніякіх афіцыяльных візытаў...

З Львова „рэвізор" вярнуўся ў Катавіцы, дзе слухаў судавую расправу над ведамым павадыром нямецкай арганізацыі ў Польшчы „Фольксбунду".

Польская прэса, асабліва „Кур. Поранны", з абурэньнем сьцьвярджае, што англійскі дэпутат дазволіў сабе нячуванае ўмяшаньне ў унутраныя справы Польшчы... Бо-ж ён у гутарцы з нямецкім журналістам заявіў, што ўбачыў у Польшчы рад вельмі хвароблівых зьявішчаў, якія трэбуюць пільнага і ўважлівага лячэньня... Далей дэп. Малён заявіў, што трактат аб правах меншасьцяў павінен спаўняцца, што работніцкая партыя Англіі будзе пільна сачыць за гэтым, а дзеля таго яна падтрымае прапазыцыю аб стварэньні ў Лізе Нацыяў спэцыяльнага камітэту да спраў меншасьцяў.

Як ведама, прапазыцыя аб стварэньні такога камітэту была зроблена ў Радзе Лігі яшчэ нябошчыкам Штрэзэманам і дэлегатам Канады п. Дундурандам, але неяк прыхована ў Лізе.

☸ У Польшчы наглядаецца далейшы ўпадак курсу радавага чырвонца, які дайшоў ужо да 10 з паловай злотых—замест 45.

☸ Маскоўскія карэспандэнты нямецкіх газэтаў сьцьвярджаюць, што „адбой" Сталіна — адмова яго ад баявой задачы „калгаснай палітыкі" выкліканы хваляваньнем у чырвонай арміі. Жаўнэры чырвонай арміі, сярод якіх шмат сыноў і братоў вясковых „кулакоў", залішне часта пачалі адмаўляцца страляць у бунтуючых проці калгаснага прымусу і прыгону сялян.

☸ Усесаюзны Зьезд Камун, Партыі назначаны Цэнтральным Камітэтам на 15 чэрвеня г. г. Сталін вельмі настайваў, каб зьезд адлажыць на восень, але большасьцю галасоў быў пабіты. Наагул пішуць з Масквы, што палажэньне Сталіна неяк пачало хістацца. Правая апазыцыя адкрыта высоўвае на яго месца генаральнага сэкрэтара кам. партыі Бухарына. Але—ці ўдасца так лёгка зваліць Сталіна,—вялікае пытаньне.

☸ Англійская прэса сьцьвярджае, што Савецкая Расея зьяўляецца цяпер першай у сьвеце дзяржавай па выбару ваенных труцячых газаў і наагул па падрыхтоўцы хімічнай вайны. У СССР працуе найбольш заводаў, выпрабляючых ядавітыя газы. Савецкі паветраны флёт — дзеля кіданьня газавых бомбаў—налічвае 900 самалётаў.

☸ Выкрыта ў Бэрліне чаргова новая арганізацыя камуністаў, якая займалася агітацыяй у арміі і флёце. Уся нямецкая прэса ўзбурана гэтым фактам і вінаваціць у гэтым радавы ўрад. Адна з газэтаў піша, што кіраўнікі гэтай праступнай працы знаходзяцца ў радавым пасольстве, а на чале іх стаіць быццам сама жонка пасла Крэстінскаго. Газэты дзівуюцца з цярплівасьці нямецкага ўраду, які яшчэ падтрымлівае „прыязныя адносіны" з радавым урадам, хаця ведае, што радавая ўлада ўсьцяж куе ў Нямеччыне аружжа дзеля камуністычнага перавароту. Газэта „Дэр Мітаг" піша, што бэрлінскае пасольства зусім не зьяўляецца органам, які працуе дзеля ўзмацаваньня прыязных адносінаў паміж абодвума краямі, але—наадварот—**дзеля ўзрыву і зьніштажэньня нямецкай дзяржавы**"...

Шмат органаў прэсы заклікаюць нямецкі ўрад да рашучага перагляду пытаньня аб захаваньні зносінаў з радавым урадам.

☸ 9-га красавіка прэзыдэнтам Латвіі выбраны кандыдат **сялянскага саюзу** віцэ-старшыня Сойму і Судовай Палаты Альбэрт Квесіс. Да вайны ён быў выдатным адвакатам у Мітаве.

☸ Усю Эстонію ўсхваляваў замах на аднаго з чаловых эстонскіх генэралаў Уньта. Уся прэса лічыць, што замах зьяўляецца актам тэрору. На ўрачыстых хаўтурах папулярнага генэрала міністар Замежных Спраў у сваёй прамове заявіў, што забойца генэрала належыць да тэй самай групы, якая арганізавала ведамую спробу перавароту ў Эстоніі (чытай: да камуністычнай партыі). Забойца генэрала ня знойдзены. Некаторыя газэты замах гэты ставяць у сувязь з варшаўскай візытай эстонскага прэзыдэнта, якая, як думаюць у Маскве, мела мэтай ваеннае паразуменьне паміж Польшчай і Эстоніяй, падрыхтаванае якраз чаловымі кіраўнікамі эстонскага цэнтральнага штабу ген. Лайдонэрам і і ген. Уньтам. За ген. Лайдонэрам сочаць падазроныя асобы.

☸ Дыктатура трашчыць па ўсіх швах ужо навет і ў Турцыі. Проці ўраду Кэмаля-пашы, улада якога яшчэ толькі што была мацнейшай, як улада самадзяржаўнага султана, пачынаецца ў краі сільны і шырокі апазыцыйны рух. Газэты пачынаюць штораз галасьней крытыкаваць заведзеныя парадкі, а наўперад —безраднасьць ураду дыктатара ўгаліне гаспадарчага крызісу. Газэты трэбуюць, каб быў створаны новы ўрад, больш умелы і спраўны. Найбольш характэрна, што гэты ўздым грамадзкай адвагі ў турэцкім грамадзянстве выкліканы якраз чарговым завастрэньнем „рэжыму дыктатуры", бо якраз толькі ўрад Кемаля выдаў дэкрэт аб увядзеньні амаль не ваеннага палажэньня ў усходніх віляйетах Турцыі, дзе пачаліся хваляваньні на груньце цяжкага гаспадарчага крызісу, шалеючага ў краі.

☸ Афіцыяльная статыстыка амэрыканскай Фэдэрацыі Працы сьцьвярджае катастрафічны ўзрост безрабоцьця ў „шчасьлівай" багатай Амэрыцы. Афіцыяльная лічба безработных у мінулым лютым мес. дайшла да 3 міл. 700 тысячаў, ці ўжо звыш чацьвертай часткі ўсіх работнікаў у краі ня мае працы. Старшыня Фэдэрацыі Працы Грын, які падае гэтыя лічбы, заявіў, што калі ня будуць прыняты меры, каб спыніць гэты катастрафічны ўзрост безрабоцьця, дык у Амэрыцы неадхільна выбухне сацыяльная рэвалюцыя.

Хроніка.

× **Наступны нумар „Напераду" — з прычыны сьвяточнага перарыву ў працы — выйдзе цераз два тыдні, 30 красавіка.**

× **Выбары ў Сьвянцянскім вокрузе скасаваны.** 14 красавіка Найвышэйшы Суд прызнаў няважнымі выбары ў Сойм у Сьвянцянскім вокрузе. На гэтай падставе ўтрацілі свае мандаты беларускія паслы (хадэкі) Альбін Стэповіч, Паўла Каруза і Канстантын Юхневіч.

На калі будуць вызначаны новыя выбары, няма ведама.

Выбары да Сойму ў Наваградчыне прызнаны правільны, а прысуд аб выбарах у Сэнат будзе абвешчаны пазьней.

× **Банкруцтва ў Лідчыне сьпіску № 18.** Як ведама, ў 1922 годзе, калі першы раз на выбарах у польскі Сойм аб'ядналіся ўсе „нацыянальныя меншасьці" Польшчы і стварылі блёк — ведамую „шаснастку", — дык ад беларусаў увайшлі ў гэны блёк усе палітычныя групы, апрача так званых дэфэнзыўных. На апошніх выбарах 1928 году блёк „нац. меншасьцяў" аднавіўся, але ўжо ў зусім іншым складзе. Беларускае грамадзянства аказалася разьбітым і ішло на выбары расьцярушанае, ня маючы свайго адзінага агульнага цэнтру. Ініцыятарамі ўзнаўленьня блёку былі прадстаўнікі жыдоўскае буржуазіі, якія зьвярнуліся да найбліжэйшых ім па ідэалёгіі беларускіх груп—хадэкаў і сельсаюзьнікаў, якія заўсёды йдуць разам. Але аказалася, што клерыкальна-сельсаюзьніцкія ўплывы ў беларускіх масах л'шне слабыя, каб пры перавыбарах, якія адбудуцца ў Лідзкім выбарным вокрузе 25 мая, была якая-колечы надзея на праход у Сойм кандыдатаў сьпіску блёку (№ 18), — тым балей, што і самыя гэныя кандыдаты (Більдзюкевіч, Пазьняк, Яковіч) з беларускага пункту гледжаньня зусім не адпаведныя на адказнае становішча пасла. Маючы інфармацыі аб палажэньні на мясцох, жыдоўскае прадстаўніцтва ў блёку пастанавіла адмовіцца ад саюзу з беларускімі клерыкаламі і сельсаюзьнікамі і зьняць з супольнага сьпіску № 18 свайго кандыдата, адваката Чэрніхава. Ясна, што з гэтым зьвязана і адмова ад фінансаваньня выбарнае акцыі ў Лідзкім вокрузе, дык палажэньне „восемнасткі" робіцца ўжо зусім безнадзейным.

Такім чынам адзіным паважным сьпіскам, за які беларускія масы павінны выключна галасаваць, каб не расьцярушыць сваіх галасоў і ня даць пабіць сябе польскімі партыямі, — астаецца сьпісак № 41 з д-рам Янам Станкевічам, Флегонтам Валынцам і Юстынам Мурашкам на чале.

× **Каго праводзіць „Stronnictwo Chłopskie" у Лідчыне?** Польская часопісь „Kur. Wil." апавядае аб няўдачах агітатараў польскае-ж партыі „Stronnictwo Chłopskie" ў часе мітынгу ў Валожыне. Агітатары гэтае партыі, Савіцкі і Матэцкі, агітавалі тамака за тое, каб народ галасаваў за іхні (польскі) сьпісак. Даставалася ад іх і беларусам. Дык урэшце, як ні цярплівы наш селянін, мера цярплівасьці перапоўнілася. З таўпы ў агітатараў пачалі ляцець яйкі і інш. Калі адно яйко папала Савіцкаму ў галаву і заліло яму твар, той выхапіў рэвальвэр (такім паліцыя пэўне-ж дае дазвол насіць аружжа!) і пачаў страляць. На шчасьце, ні ў кога не папаў, а людзі адабралі ў яго рэвальвэр і аддалі паліцыі, якая на стрэлы прыбыла на веча.

„Kur. Wil." падае цікаўныя інфармацыі аб гэным-жа Матэцкім, які быццам быў калісь бальшавіцкім камісарам у Ізі, пасьля—ў 1922 годзе—перакінуўся да польскіх Эндэкаў і агітаваў на выбарах за эндэцкі сьпісак („васьмёрку"), а як сам пасольскага мандату не дастаў, дык знайшоў для сябе новую „ідэйную" службу ў партыі „Stronnictwo Chłopskie", за якую цяпер і агітуе, падбіваючы беларускіх сялян галасаваць за польскіх кандыдатаў. — Ну, ды беларусы добра ведаюць цану і паном Матэцкім, і іхнім „гаспадарам", для якіх за грошы працуюць.

Да ўсяго гэтага трэба дадаць, што пасьля скасаваньня ў 1928 г. сьпіску № 10 той-жа Матэцкі адразу перакінуўся да „адзінкі" і агітаваў за яе!

× **Правы вучняў Віл. Бел. Гімназіі.** Міністэрства Асьветы прызнала вучням Віл. Бел. Гімназіі права на адтэрмінаваньне адбываньня ваеннае службы. Правам гэтым вучні будуць карыстацца ўжо пры пабору сёлетняга, 1930 году.

× **Чатыры працэсы б. пасла Галавача.** Віленскі акружны суд на выезднай сэсіі ў Маладэчне разглядаў чатыры палітычныя справы б. пасла Галавача, які, як ведама, быў арыштаваны аднача-сна з б. паслом Тарашкевічам і іншымі грамадаўскімі пасламі й дзеячамі. Усе гэтыя „антыпаньствовыя" справы Галавача суд разглядаў разам і, прызнаўшы Галавача вінаватым, засудзіў яго на адну супольную кару—8 месяцаў вастрогу, якую Галавачу залічылі на рахунак адбытага сьледчага арышту.

Паўтараем: на восем месяцаў, а не гадоў, як могуць падумаць тыя, хто памятае, што Тарашкевічу і іншым грамадаўцам далі па 12 гадоў катаргі, а пасьля зьменшылі да 6 гадоў...

Чорны госьць.

Ветры, ветры дзьмуць на волі,
Завявае вёску сьнег.
Госьць нязваны ноччу з поля
Падыйшоў да шэрых стрэх.

Стаў над вёскай—і з пагрозай
Распусьціў над ёй крыло.
Цёмнай ночкаю з марозам
Заглядае праз вакно...

Хаты к вербам у трывозе
Прытуліліся—маўчаць.
— Працы! Працы!—па дарозе
Усьцяж шагі чыесь скрыпяць...

Цяжка... Тошна.... Жудка стала...
Там ратунку просіць хтось:
— Хлеба дайце! Хлеба мала!...
Душыць вёску Чорны Госьць.

„Лукішкі" 1929. **М. Машара.**

З цыклю: Места.

Вуліцы! Вуліцы! Вуліцы!
Тыя, што давалі мне рытм..
Я хачу сягоньня рашчуліцца,
Бо ўспомніў вас, быццам міт...

Доўга вас ня бачыў замкнёны,
Доўга марыў, марыў я;
Сьніліся мне шумы і звоны,
Паводка электрычнага сьвятла...

Сягоньня быў шчасьцем абліты я,
Шчасьце—лебядзіны пух...
Бачыў вулкі, калі з паліцыяй
Шоў па бруку, скаваны ў ланцуг.

„Лукішкі" **Х. І.**

Сонца ўсходзіць і заходзіць....

(З расейскага).

Сонца ўсходзіць і заходзіць,
А ў вастрозе ўсё цямней...
У дзень і ўночы ўсё вартуе
Вартаўнік каля дзьвярэй.
Вы, як хочаце, вартуйце,
Мне няма куды ўцякаць;
Хоць і хочацца на волю,—
Ланцугі ня ўмоч парваць!
Эх, вы путы—ланцужочкі,
Калі-ж волю ўбачу я?
Не парваць вас, не парэзаць,
Доля горкая мая!
Ды ня думай, вартаўнічы,
Што нам волі луч затух:
Прыдзе лепшы час, і будзе
Сіла наша рваць ланцуг!

Званар.

Карэспандэнцыі.

Будзем галасаваць за свой сьпісак!

(М. Шчучын).

М. Шчучын і ваколіцы, апрача асаднікаў і польскіх урадоўцаў, заселеныя беларусамі. Толькі шкода, што наш куток мала яшчэ сьвядомы нацыянальна, бо, калі ў другіх мясьцінах усе зьяўляюцца сьвядомымі беларусамі, то ў нас, нажаль, туманяць яшчэ народ усялякія прыблуды.

Вось, напрыклад, цяпер перад выбарамі ў нас моцна агітуе „Стронніцтва Хлопскае“, абяцуючы нашым сялянам і зямлю, і зьмяншэньне падаткаў, і навет беларускую школу. Сумна, што некаторыя вераць гэтаму, а ня ведаюць, што гэтае самае „Страніцтва Хлопскае“ заўсёды галасуе ў Сойме за надзяленьне польскім асаднікам беларускіх земляў.

Але вось 10 красавіка ў нас у Шчучыне быў вялікі кірмаш, на якім зьявіўся і выступаў з вечам прадстаўнік беларускага сьпіску № 41. Як ні хацелі яго закрычаць і ня даць гаварыць платныя найміты „Страніцтва Хлопскага“, ды ўсё-ж такі мы, сяляне, з шчырасьцю слухалі свайго прамоўцу, які ў нашай роднай мове даў абраз усіх бедаў і нядолі беларускага сялянства ды паказаў нам тую дарогу, па якой трэба йсьці. А гэтай дарогай ёсьць ня верыць усякім чужнікам, як „Страніцтва Хлопскае“ і іншыя, якія прыкідаюцца толькі нашымі абаронцамі, а зьяўляюцца непрыяцелямі беларускага народу. Наадварот, у змаганьні за свой лепшы быт мы павінны апірацца толькі на ўласныя сілы.

Дык і мы, галасуючы за беларускі сьпісак № 41, гэтым самым споўнім свой абавязак перад народам і паможам самі сабе дабіцца лепшай долі.

Беларус з пад Шчучына.

Выбры ў вал. раду Маладэчанскае воласьці.

Сёлета 6-га красавіка былі ў нас выбары ў валасную раду. Згодна з загадам Маладэчанскага старасты, у валасную раду трэба было выбіраць 10-ёх радных (чаму не 12-ёх?) з 100 выбіральнікаў, выбраных з усяго нашага насяленьня воласьці. У лічбу гэтых выбіральнікаў уваходзіла большая часьць болей-меней сьвядомых беларусаў і крыху паноў, лічачых сябе палякамі.

Каб разьбіць суцэльны беларуска-сялянскі фронт, некаторыя панкі і несьвядомыя беларусы-сяляне сталі выстаўляць асобныя сьпіскі і нарабілі ажно 7 сьпіскаў. Адначасна паны стараліся пасвадзіць сялян паміж сабой. Аднак, дзякуючы працы грам. Міхала Станкевіча і іншых сьвядомых сяброў, быў выстаўлены агульны беларуска-сялянскі сьпісак № 4, каторы правёў у раду гэт'кіх 6-ёх сьвядомых беларусаў: 1) Амільяна Рухлю з Вялікага Сяла, 2) Янку Захаркевіча з Мойсічаў, 3) Янку Яршэвіча з Раеўшчыны, 4) Пётру Салагуба з Вывераў, 5) Данілу Будзьку з Рагаз і 6) Аляксандру Сушка з Жарлакоў.

Іншыя 6 сьпіскаў (№ № 1, 2, 3, 5, 6, 7) правялі толькі 4-ох кандыдатаў, сярод каторых ёсьць колькі несьвядомых беларусаў і адзін асаднік-паручнік, пан Дрозд з Раеўшчыны.

Нельга не адзначыць з сумам, што нашаму сябру М. Станкевічу паліцыя не дазволіла быць у валасным будынку і каля яго, каб разам з намі ўлажыць наш сьпісак № 4. Паліцыя выставіла тую прычыну, што М. Ст. з м. Маладэчна, каторае належа да магістрату, і ня ёсьць выбіральнікам.

Вясковы.

Водгукі ў масах.

(м. Мір).

Вельмі цяжкое ўражаньне сярод нашых беларусаў выклікае тая палеміка, якая йдзе паміж Пасольскім Клюбам „Змаганьне“ і групай „Наперадзе“. Апублікаваныя ў „Наперадзе“ факты аб выбарах у Наваградчыне ў 1928 годзе былі для нас як-быццам ударам грому з яснага неба, бо ўсе мы верылі, што выкасаваньне са сьпіскаў Тарашкевіча і іншых грамадаўскіх паслоў было проста праявай агульнае палітыкі дзяржаўнае адміністрацыі. Цяпер у нас расчыняюцца вочы, і мы пачынаем разумець у чым тутака справа. Пачынаем разумець і тыя дзікія выпады па звольненых з вастрогаў грамадоўцаў, якія робяцца камуністычнай партыяй і блізкай да яе беларускай прэсай.

Мы маем добрае прадстаўленьне аб маральнай вартасьці паноў паслоў, якія праскочылі ў Сойм коштам марынаваньня ў вастрогах Тарашкевіча і ягоных таварышоў, абліваючы гразёй Астроўскага і інш., якія стаялі на канкурэнцыйным сьпіску ў 1928 годзе і рабілі стараньні аб звальненьні грамадаўскіх паслоў. Новыя паны паслы толькі тое даказалі, што не аб праўду ім ідзе, але палохае іх магчымасьць правалу пры спадзяваных перавыбарах. Бо — пакуль вы, паночкі, рабілі „сусьветную рэвалюцыю“, разьбіваючы беларускія школы, — якраз Астроўскія працавалі над захаваньнем і замацаваньнем гэтых нашых культурных пляцовак, не славамі, а дзелам, служачы беларускай справе.

Адзін з Грамады.

Перачытаўшы газэту —
перадай другому.

Вечар беларускае песьні.

(Наваградак).

Вялікае ўражаньне на тутэйшае грамадзянства зрабіў вечар беларускае песьні, з'арганізаваны навагрдзкай беларускай гімназіяй.

Гімназія прыдбала сабе цэнную музыкальную сілу ў асобе грам. Валынчыка, які ў хуткім часе здалеў вельмі добра паставіць вучнёўскі хор. Дык і канцэрт прайшоў вельмі ўдала. Хор прапяяў цэлы рад народных песьняў, а побач з гэтым— песьняў самога Валынчыка, напісаных ім да слоў вершаў беларускіх паэтаў (прыкл. „Ліпы старыя шумяць за сьцяною“ Я. Коласа і інш.). Выступленьне хору было дапоўнена салёвымі сьпевамі вучаніц і іх музыкальнага кіраўніка, грам. Валынчыка, а таксама выступленьнем беларускага народнага балету, у якім танцавалі вучні й вучаніцы ў беларускіх народных вопратках.

Захапленьне, якое гэты вечар выклікаў сярод публікі, адбілася навет у тутэйшай афіцыознай газэтцы „Życie Nowogródzkie“, рэцэнзэнтка якое, п. Ірэна Здановічанка, вельмі горача апісывае выступленьне беларускае моладзі, бачучы ў ім выяўленьне „вялікае веры ў сябе і ў свой народ“.

Наваградчанін.

„Радасьць жыцьця“.

Сялянскі фэльетон.

Сёньня засьвяціла сонейка! Весела чырыкаюць вараб'і. Пад белымі аблакамі неба сьпявае жаўранак...

I ведаеце, навет я, усю зіму бышы самым заўзятым пэсымістам, цяпер зьмяніў свае перакананьні! (А гэта цяпер у „модзе“ і здараецца досыць часта!) Адчуваю нейкую „радасьць жыцьця!“...

Гэтак здаецца сказаў у мінулым годзе пан маршалак Сэнату...—як яго? Ось чыста забыўся!—на некім банкеце, смачна пад'еўшы (пэўна не картоплі!), чыста адзеты (ня ў зграбнай-жа кашулі!), у акружэньні такіх самых чыстых, пад'еўшых і вясёлых паноў!

А ведаеце: праўду казаў п. маршалак! Гэта сьцьвярджаю навет я (што за „я“, папытаюцца!) аб гэтай самай радасьці жыцьця. Яе яшчэ, праўда, няма ў поўнай меры, гэтай радасьці, але час, калі яна запануе ў нас, ужо блізка.

Да гэтай хвіліны мы йдзем пэўнымі крокамі! Ці не, вінават, нас вядуць да яе! А гэта, бачыце, тлумачыцца тым, што наш брат, беларус-селянін, вельмі цяжкі на ўздым і навет да радасьці жыцьця ня ўмее імкнуцца, уважае за лепшае заставацца ў шэрай штодзеннасьці.

Дык вось яго далікатна вядуць, каб „прыабшчыць“ да поўнай чары жыцьцёвай радасьці. Але, каб яго від не затручваў другім гэтай радасьці, дык яго пастанавілі трохі вымыць, выбіць і высушыць. Каб выгляд яго быў больш эстэтычным, эўрапэйскім! А мужык, самі ведаеце, гэтак разумеецца на эстэтыцы, як жывёла, якой жыды не ядуць, на апэльсынах!

Ізноў-жа, як гэта, каб мужык гаварыў сваей „простай, мужыцкай“ мовай! Трэба трохі абабіць яго дубовы язык на больш далікатны, панскі. Гэтак раней за „прыабшчэньне“ мужыка да „хлеба заходняй культуры“ і віна „радасьці жыцёвай“, сялянскія апякуны ўзяліся яго вучыць і настаўляць. У школах сялянскія дзеці ламалі свае дубовые языкі, у гмінах і ўрадах сяляне слухалі, разявіўшы раты, незразумелай, панскай мовы!..

Потым загадалі мужыком хаты пабяліць, хаднікі палажыць і... такія месцы парабіць! Нават каб ня пэцкаўся мужык, то і коміны ў яго будуць чысьціць!

Каб усё было па эўрапэйску...

Але бываюць такія, што ня слухаюць, ці яшчэ спрачаюцца; дык першым пратакол, а другім... „казённы дом“! Ды яшчэ які, ці ведаеце? Чысты палац!

Дык як-жа ня чуць тут радасьці жыцьця?!

А ўжо калі і па ўсіх гэтых „дабрадзействах“ сялянская душа не пачуе ніякай „радасьці“, то і на гэты выпадак знайшлі паны раду.

У кожным мястэчку пазакладаныя былі такія „ўстановы“, у якіх прадаецца „нэктар задаваленьня і пазнаньня радасьці жыцьцёвай“.

Выпіўшы гэтага „нэктару“, нат самы „пэсымістычна“ настроены чалавек „узрадуецца і ўзьвесяліцца“. Ды й каштуе нядорага гэтае „піцьцё райскае“— усяго тры злоты ды, каб іх чорт, яшчэ пяць грошаў!..

Але ўсё гэта—нічога! Як даўней такі самы, з паноў, казаў: „ёсьць кепска—будзе горай!“—дык гэтыя словы так уеліся людзям у сэрцэ, што нічога не весяліла іх, нат яда ў рот ня лезла, і ўжо ўсе аб канцы сьвету думалі. Гэтак спалохаліся! А цяпер, бачыце, вызнаньне палітычнай веры зьмянілася, і ўсё, што жыве ў Польшчы, на Польшчы і пад Польшчай, сьпявае і гутарыць аб „радасьці жыцьця“.

Вострая Голка.

Паштовая скрынка.

М. (аўтару стацьці „Ганьба вам!“). Вашае абурэньне зусім слушнае, але зацягіваць палеміку лічым бязмэтным: як пераканаць паноў паслоў з „Змаганьня“, што вы ня вучыцель Навагрдзкай Гімназіі, як тлумача „На варце“?! Раз апублікаваньне вашага імя з паданых вамі прычын — немагчыма, дык ня варта траціць месца на тлумачэньне. Хто мае вочы і сумленьне, той ведае, за кім праўда; хто сьвядома ня хоча бачыць праўды, той няхай верыць п саньню „На варце“. На гэта ўжо рады няма!

„Аднаму з Грамады“, Мір. З вашае карэспандэнцыі зьмяшчаем толькі невялічкую частку, бо ўся яна і лішне вялікая, і паўтарае тое, што аб „змаганцах“ ужо пісалі другія.

М-ку ў Крынках. Не змагаемся з ідэалёгіяй блізкіх вам дзеячоў, але з іх тактыкай, шкоднай для беларускіх працоўных масаў; ды самі вы сьцвярджаеце, што гэная тактыка зьмянілася пасьля разгрому Грамады. Ясна: з Грамадой трэба было лічыцца, як з сілай, дык навука не пайшла ў лес, і вашы прыяцелі цяпер павялі палітыку апаганіваньня беларускіх грамадзкіх дзеячоў, якія маюць послух у масах.

„Саматужніку“. З клерыкаламі нам, ведама, не падарозе. Аднак, тварэньне адзінага беларускага фронту ў пэўных мамэнтах бывае карысным. У даным выпадку, на жаль, яе правясьці нельга, бо групы, аб якіх вы пішаце, не вядуць самастойнае палітыкі, а выпаўняюць прыказы тых, хто іх „падкармлівае“ грашыма.

У. Т-ко. Усё прысланае вамі мы выкарысталі, апрача вершаў. Чакаем далейшага.

Ад наступных асоб грошы атрымалі: Мішчук Сымон — 2 зл.; Хадзімскі Міхал — 1 зл.; Марчук Янка — 3 зл. 50 гр.; Поманес Александар — 1 зл.; Селіванчык Мікалай — 2 зл.; Буцук Васіль — 3 зл. 50 гр.; Агапончык Кастусь — 3 зл. 50 гр.; Сьвістун Васіль — 3 зл.; Марбянчык Кастусь — 3 зл. 50 гр.; Погуда А. — 75 гр.; Зубовіч Максім — 3 зл. Жэбрук Нестар — 1 зл. 50.; А. Пагуда 75 гр.; Селівончык Мікалай — 2 зл.; Козодай Максім — 3 зл. 50 гр.; Урбановіч Стась — 3 зл. 50 гр.; Місюль Янка 3 зл.; Каркотка Васіль — 2 зл. 50 гр.;

(Працяг у наступным нумары).

Рэдактар-Выдавец: **М. Сіняўскі.** Друкарня Я. ЛЕВІНА Вільня, Нямецкая 22.